СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 61. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 14. марта, 1924.

VOL. XXXII. No. 61. Jersey City, N. J., Friday, March 14, 1924. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕКОНАНИЙ ПРО НЕМОЖЛИВІСТЬ ЗНИЖЕННЯ ПОДАТКУ СЕЙЧАС

ВАШІНҐТОН, 12. марта. — Конґресмен Лонґворт, провідник републиканців у палаті послів, відбув довшу конференцію з президентом Кулиджом і переконав його, що конґрес не зможе ухвалити резолюцію, щоби податкові вже при сьогорічній сплаті податків були звільнені від одної четвертої свого податку. Видно, що надії на таку резолюцію треба вважати погребаними і платити податок після тих самих правил, що минувшого року.

СКАРБ БОЇТЬСЯ НЕДОБОРУ

ВАШІНҐТОН, 12. марта. — Департамент скарбу предложив фінансовому комітетови сенату обрахунки, що федеральний скарб буде мати на слідуючий рік 55 мілїонів долярів недобору, як конґрес не ухвалить його податкового проекту.

З НАФТОВОГО СЛІДСТВА

ВАШІНҐТОН, 12. марта. — Сенатовий комітет, що розсліджує нафтову аферу, переслухав нині ряд дуже важних свідків.

Меклін, видавець вашінґтонської ґазети „Повст", зізнав перед комітетом, що він обіцяв був бувшому секретареви (міністрови) нутрішних справ Фолови дати до пізнання, що він (Меклін) позичив Фолови 100 тисяч долярів, хоча він їх не зичив. В той спосіб Фол хотів ратуватися з трудного фінансового положення.

Другий свідок, розведена жінка покійного Джеса Смита, близького приятеля генерального прокуратора Доґерті, зізнала, що Доґерті грав на біржі з її мужом та купував нафтові шери.

Доґерті видав опісля публичну заяву, в якій перечить сі закиди та каже, що всі закиди се політична кампанія його політичних противників.

ФОЛ МАВ РОБИТИ ЗАГОВІР НА ПРИЛУЧЕННЯ ЧАСТИ МЕКСИКА ДО АМЕРИКИ

МЕКСИКО, 12. марта. — В одній мексиканській ґазеті появилися статті, в котрих говориться, що бувший американський міністер нутрішних справ Фол, котрого імя сильно вмішане в нафтову аферу, зробив був свого часу заговір з мексиканськими богачами, на основі котрого в нафтовім окрузі Мексика мала початися революція, а американський уряд мав вислати туди свої війська, які мали опісля окупувати (захопити) сю частину Мексика для Злучених Держав.

КОНҐРЕС БУДЕ РОБИТИ СЛІДСТВО НАД КОРРУПЦІЄЮ

ВАШІНҐТОН, 12. марта. — Палата послів ухвалила нині резолюцію демократичного конґресмена Ґарета, після котрої палата має розслідити зроблені на однім процесі в Шикаґо закиди, що деякі конґресмени брали гроші на виєднуванне помилування від департаменту судівництва.

Резолюція каже, що палата має розслідити закиди та прогнати винуватих з палати або дати їм публичні перепросини. Палата послів вибрала зараз комісію, на котрої чолі станув конґресмен Бертон. Проти сього внесення голосувало богато републиканців з партії Кулиджа.

ЗМІНИ В НАДАВАННЮ ГОРОЖАНЬСТВА

НЮ ЙОРК, 12. марта. — Федеральний суд в Ню Йорку постановив предложити свою опінію комітетови приходів у палаті послів щодо проекту зміни горожанського закона, після котрої на будуче горожаньство малиби надавати не судії, а спеціяльні федеральні бюра. Нюйорський суд станув на становищи, що ся новина не відповідає інтересам краю.

ПРОГИБІЦІЙНІ АГЕНТИ ЗАХОПИЛИ ЦІЛИЙ КОРАБЕЛЬ

НЮ ЙОРК, 12. марта. — Федеральні прогибіційні агенти захопили великий англійський корабель „Ордуну", котрий віз на собі великий ладунок алькоголю та наркотиків. Урядники хочуть зовсім сконфіскувати корабель, бо більшість його ладунку є безправна. Самий корабель рахують на 3 міліони долярів. При ревізії корабля арештовано семеро людей з його залоги.

Се перший случай, що уряд хоче конфіскувати цілий корабель за перевіз алькоголю.

МОРҐАН ПОЗИЧИВ ФРАНЦІЇ СТО МІЛІОНІВ

НЮ ЙОРК, 12. марта. — Члени банкирської фірми Морґана і спілки признали, що банк вистарався для французького уряду о позичку в сумі 100 міліонів долярів. Позичку уділено Французькому Банкови, а ціль її усталити курс французьких гроший.

ЗА НЕДІЛЬНІ ЗАКОНИ

Боротьба за старі „сині закони" про святкованне неділі починає розпалюватися щораз більше.

Проти виконування сих законів виступив мейор міста Джерзи Сиavail, називаючи їх перестарілими. Священник одної римо-католицької церкви, котрого потягнули до відвічальности за те, що дав у своїй церкві в неділю представленне Христових страстий, оголосив листа проти реформаторів, дораджуючи їм дивитися за своїм носом, а не за чужим просом.

ЗА ЗАДЕРЖАННЄМ ДОТЕПЕРІШНОЇ СИЛИ АРМІЇ

ВАШІНҐТОН, 12. марта. — Комітет розходів у палаті послів постановив приняти на будучий рік такі самі видатки на армію, що в попереднім році. Армія має мати таку саму силу.

ЧИСЛО УРЯДОВИХ РОБІТНИКІВ.

ВАШІНҐТОН, 12. марта. — Після звіту комісії цивільної служби, предложено конґресови, федеральний уряд наймає тепер 544,671 робітників. Від завішення оружя в 1919. році відправлено 373,089 робітників.

ПРОДАЖ ОРУЖА ОБРЕҐОНОВИ.

ВАШІНҐТОН, 12. марта. — Воєнний департмент обраховує, що він продав підчас мексиканської революції урядови Обреґона оружа на більше як міліон долярів.

НЕБУВАЛИЙ ВИПАДОК.

Три-літний хлопчина Вальтер Рілі з Джерзи Сити впав жертвою небувалого случаю. Бавився він ґазетою і підчас забави взяв її конець в зуби. Другий конець ґазети займився від ґазової кухні. В одній хвилі ціла ґазета станула в огни. Огонь попарив дитині лице й обсмалив все волося на голові.

НЕЩАСНИЙ СЛУЧАЙ.

В місті Онеґо, в стейті Конектикаті, завалився на ріці Мусапі зелізний міст. Здається головна підпора моста не видержала тягару двох тяжких моторових возів, счеплених зі собою один за другим. Передний мотор мав великий плуг до чищення снігу. На возах їхало кромі візника 9 людий. Візника вози при паданню в воду здушили так, що він погиб, а другі робітники попадали в зимну воду, а вирвалися з води з життєм.

ПОСТРІЛЯЛИСЬ ЗА ЗНИЖКУ ВАЛЮТИ.

Італійські часописи звідомляють із Ґенуї, що там прийшло до сутички між моряками французького корабля і портовими італійськими робітниками. Італійці насміхалися, що хоч Франція зачисляється до великодержав, а франк її упав так дуже. Висловлювали свое вдоволення, що італійська ліра таки не стоїть низше французького франка. Французи боронилися, що то все вина спекуляції. Прийшло до стрілянини, в якій ранено одного Італійця. Італійські власти, щоби не допустити до заворушень, дали охорону французькому кораблеви й французькому конзулятови — коч Французи перші зачали бійку.

ЯПОНЦІ РОСТУТЬ І ЗДОРОВШАЮТЬ.

На засіданні Тов. Приятелів Японії в Льондоні проф. Уілден Ґарт подав вислід своїх дослідів над впливом спорту на розвиток чоловіка. Завдяки спортови протягом останніх 20-ти літ пересічний зріст Японця збільшився о 1,5 центиметра, а загальний стан здоровля в краю зріс о 49 проц.

УКРАЇНСЬКИЙ ДІТОЧИЙ ТЕАТР У ЛЬВОВІ.

Заходом Секції Сирітських опікунок львівської філії Українського Краєвого Товариства Охорони Дітий і опіки над молодю відбулась 16. лютого і 17 лютого в салі ім. Лисенка діточа вистава М. Підгірянки п. з. „В чужім пірю". Виставу виконали діточі сили. В часі вистав був „балет цвітів" та діточі хори.

З ЦІСАРСЬКИХ БЮСТІВ — КРЕЙДА ДЛЯ ШКОЛИ.

Директор одної ґімназії в Берліні, Гос (він є заразом і міським радником) порадив собі так на недостачу крейди, що казав порозбивати бюсти пруських королів і німецьких цісарів. Тих бюстів було досить, отже — як заявив на засіданні міскої ради — заосмотрив ґімназію в крейду на довгий час. Націоналістичні німецькі ґазети пишуть про це з великим обуренням і запитують маґістрат, як міг згодитися на нищення міської власности.

ЖИТТЯ НА СНІГУ У СТІП МОНБЛЯНКА.

На дорогах до Шамоні Монблянк (в Альпах) лежить сніг, глибокий на метер. „Життя на снігу" зачинається вже на залізничій стації, де сотки автомобілів і ріжних возів привозять і відвозять одушевлених спортменів. У цій веселій, живій товпі видно представників ріжних народів, котрі приходять сюди щороку для цікавого спорту на снігу. Головно цього року зійшлося їх тут дуже богато, наче для прилюдій до великої Олімпіяди, що буде на весну в Парижі. Крім пятьсот атлетів прибули чемпіони з цілого світа. Заступленне 17 націй: Австрія, Бельґія, Канада, Естонія, Зєдинені Держави, Фінляндія, Франція, Анґлія, Мадярщина, Італія, Юґославія, Литва, Норвеґія, Швеція, Швайцарія, Чехословаччина, Польща.

ЧОТИРИСТАЛІТНІЙ ЮВИЛЕЙ ЧОКОЛЯДИ.

В 1924-ому році минає 400 літ від часу, як у перве в Европі почали вживати чоколяду. Ювилей чоколяди малося би святкувати в Парижі. „Дейли Кронікл" пише з цієї нагоди, що відкриття чоколяди приписують Фердинандови Кортезови 1521 р. у Мексику. До Франції привезли чоколяду 1524 р. Та пити почали її одно столїття пізніще, в часах Рішелє. Він був хорий, а чоколядою лічився на жолудок.

ВІЙСЬКО ЕВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ.

Франція має війська 832 тисячі, Польща 350, Чехословаччина 200, Юґославія 176, Бельґія 120, Німеччина 100 тисяч. Відповідно до цього на кожну тисячку мешканців припадає в: Франції 21, Бельгії 16, Чехословаччині 15, Юґославії 15, Польщі 13, а в Німеччині лише 2.

БУНТ ЗА ЦЕРКОВНУ ЗЕМЛЮ НА ПІДЛЯШІ.

В селі Сирочині на Підляші стоїть і донині стара церква тамошних Українців-униятів, тепер перемінена на польський костел, яка 1661 р. одержала доволі значний надїл землї. Коли царська Росія задля обмосковлення Українців розпочала війну з унією, тоді люди того села, як і скрізь на Холмщині та Підляші через кількадесять літ „спорствували", то є не признавали царських кацапствуючих попів і терпіли страшенне горе, переслідування та муки. Тоді і сирочинські Українці користувались добровільною услужністю польських католицьких ксьондзів; потайно вінчались; хрестилися і гребались, яко нелеґальні, по ровах цвинтарних або на своїх городах.

Як в часі всесвітньої війни сей рубець України через утечу втративш цареслание духовенство, а прийшла потому Польща, то скрізь обсіли парохії польські ксьондзи і старі униятські церкви самовільно переміновали на польські костели, в тім числі і церкву в Сирочині. Колиж 1922 р. земельний уряд в Польщі звелів парцелювати православні землї, а в тім і попівщину в Сирочині, то се озлобило селян до тої міри, що вони піднесли бунт проти насланого урядовця, за що тепер 10 громадян має відпокутувати перед судом і слідецькою прокуратурою. В їх обороні промовляє тепер голос польської опінії, що се, мовляв, вже не якась собі попівщина, ні церква, тільки „косцьол", а селяни також не давні Українці, але нові поправлені „Поляки".

НОВИЙ СКАНДАЛ ЄСЕНІНА.

Відомий комуніст-поет Єсенін, котрого недавно судили за скандали, поповнив 19. січня нову авантуру, за яку відповідає перед судом. А авантура представлялася так, що Єсенін увійшовши до ресторану „Доміно" в Москві, в пянім стані почав кричати „Бий Жидів, спасай Росію!" Авантюрничого поета арештовано, а на другий день випущено на волю.

ПРОДАЖА ДІЯМАНТІВ У АМЕРИЦІ.

Згідно з звітом держ. торговельного уряду в Вашінґтоні Зєдинені Держави вивезли в 1922 р. сирих і шліфованих діямантів за 51,555.739 дол. або 32 процент більше як у 1921 р.

ПОЛЬСЬКО-ЛИТОВСЬКИЙ СПІР ПЕРЕД РАДОЮ ЛІҐИ НАРОДІВ У ЖЕНЕВІ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 12. марта. — Американець Нормен Г. Дейвис предложив нині Раді Ліґи Народів звідомлення про вислід праці спеціяльної комісії у справі литовської пристані Мемеля і проект договору у сій справі.

Проти сього договору виступив польський представник Скірмунт, кажучи, що він не запоручує економічних інтересів Польщі.

Одначе Дейвис заявив, що буде обороняти плян договору до остатка і не уступить перед польськими претенсіями.

Литовські представники кажуть, що колиб Литва зріклась Вильни в користь Польщі, то Поляки зараз покинули-б свою ворожнечу проти мемельського договору, але Литва нікочисленно не признає суверенности над столицею Литви і вона правно таки належить до Литви.

Дейвис у своєму звідомленню заявив, що договір полягає в тому, що Мемель буде під суверенністю Литви, аде ріки Німану могти-ме вживати Німеччина, Польща і Росія для торговельної плавби. Він зазначив, що дуже важко було розділити справи Мемеля і Вильни, але він ужив всіх заходів, в надії, що між Польщею і Литвою прийде до порозуміння.

Скірмунт перечився, кажучи, що Дейвис не подбав про дійсне забезпеченне прав Польщі до ріки Німану і пристані Мемеля, а найважнійше, що поминув справи Вильни. Він казав, що між Литвою і Польщею істнує стан війни ізза Вильни лиш по литовській стороні, бо Польща не гадає воювати з Литвою (певно, як напала, захопила і взяла під свою владу литовську столицю!).

ЗАПОВІДАЮТЬ ВИТМКОВИЙ СТАН В ПАРИЖІ

ЛОНДОН, 12. марта. — Тутешний соціялістичний дневник Дейлі Геральд подає в депеші з Парижа, що французький міністер війни Мажіно видав наказ команді військ в Парижі, в якому є вказівки, що має робити на випадок проголошення стану облоги в Парижі.

КРАЙНА ПРОБА ПРЕМІЄРА ПУАНКАРЕ

ПАРИЖ, 12. марта. — Фінансова комісія французького сенату досі не приняла фінансового пляну премієра Пуанкаре про фінансові реформи, а головно про підвишку податку. Комісія хоче поробити богато змін і так передати повній палаті сенату до приняття.

Одначе премієр на се не хоче згодитись. Він хоче, аби сенат приняв беззмінно 109 постанов його проекту, а то грозить, що уступить.

ФРАНК ПІШОВ ВГОРУ

ПАРИЖ, 12. марта. — Нині на тутешній біржі сталась небувала подія. Франк, який в останньому часі падав скорою ходою, сьогодня нагло підскочив і то доволі значно. Тут нотовано його по 4½ цента.

Се завдяки позичці, яку обіцяв Банкови Франції американський банкир Дж. П. Морґен. Він обіцяв Франції позичку в сумі $100,000,000 на короткий речинець.

ҐІБСОН ІДЕ ДО ШВАЙЦАРІЇ

БЕРН, столиця Швайцарії, 12. марта. — Швайцарське правительство заявило свою згоду на іменованне Гю Ґібсона, теперішнього посла у Варшаві, послом Злучених Держав у Швайцарії.

ФОН КАР І ФОН ЛОССОВ ТАКОЖ ХОТІЛИ ПЕРЕВОРОТУ В НІМЕЧЧИНІ

Мінхен, столиця Баварії, 12. марта. — На процесі Людендорфа заявив начальник баварської поліції полковник фон Зайсер, що він разом з диктатором фон Каром і головним командантом баварської краєвої оборони фон Лоссовом приготовляли проголошенне диктатури в Берліні, але не наглим способом як се зробили були Людендорф і Гітлер.

По сьому зізнанню процес розтягнеться і на Зайсера, Кара та Лоссова.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ АМБАСАДОР В РИМІ

РИМ, 12. марта. — Сюди приїхав уже російський большевицький амбасадор др. Константин Юренев і замешкав у давній амбасаді з царських часів. З ним прибула родина і урядовці амбасади.

ГРЕКИ МАЮТЬ ЗНОВУ НОВИЙ КАБІНЕТ

АТЕНИ, столиця Греції, 12. марта. — По уступленню кабінету Кафандаріса реґент поручив складенне нового кабінету провідникови републиканців Папанастазіонови. Він приняв місію і вже склав свій кабінет.

БОМБА ПІД БРИТАНСЬКИМ ПОСОЛЬСТВОМ

АТЕНИ, 12. марта. — При вході до тутешнього британського посольства вибухла бомба, яка наробила чимало шкоди, але не ранила нікого.

Влада увязнила кілька підозрілих осіб.

Пізнійше найдено біля румунського посольства кілька динамітових стрілен.

ПАПА РИМСЬКИЙ В ОБОРОНІ КАТОЛИКІВ В РОСІЇ

РИМ, 12. марта. — Папа римський Пій XI видав поклик до правительств всіх держав, які признали Росію, в якому взиває їх, щоби вплинули на публичну опінію задля спонукання російського правительства, щоби перестало переслідувати католиків.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕ СЛОВА А РОБОТА.

Хоча Український Народний Союз простояв уже 30 літ, та його повноправне існування треба числити від 1907. року, коли його заінкорпоровано в стейті Ню Джерзі яко повноправну корпорацію .Від того року рахується правне існування організації та правдива постійна організаційна робота.

Дальше тверду основу під Український Народний Союз поставлено в році 1914, коли на бофальській конвенції переведено її на трівкі маєткові основи через заведення плачення вкладок після віку кождого члена.

Десять літ майже минуло від того часу. Тому не від річи буде поглянути назад, на сих 10 літ праці та зібрати до купи вислід праці Українського Народного Союза. Про неї дають деяке поняття отсі цифри:

1915. року У. Н. С. виплатив посмертних запомог на	$70,732,83
1916. „ „ „ „ „ „	47,869,98
1917. „ „ „ „ „ „	52,660,45
1918. „ „ „ „ „ „	181,893,21
1919. „ „ „ „ „ „	80,594,02
1920. „ „ „ „ „ „	92,516,28
1921. „ „ „ „ „ „	72,187,07
1922. „ „ „ „ „ „	87,716,60
1923. „ „ „ „ „ „	103,052,13
1924. січень і лютий) „ „ „ „	17,250,00

Разом за сих несповна десять літ існування від реформи Український Народний Союз виплатив посмертних запомог на суму 806 тисяч 472 доляри.

Є се без сумніву велика робота, велика допомога, яка мусіла лишити свої сліди серед добробуту українських іміґрантів, яка помогла немало українським удовам і сиротам.

Вона повинна бути для нас, членів Українського Народного Союза заохотою до дальшої праці коло організовання членів до нашої організації. Най не буде людий поза нею. Най вона має десятки тисяч членів.

ВИБОРИ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСИ.

Дня 16. м. м. розписано по цілій Підкарпатській Руси вибори до праського парляменту, що відбудуться в неділю, дня 16. березня, 1924. Вибори будуть того дня 9 послів і 4 сенаторів. Виборчі лісти мали бути предложені до дня 24. м. м.

Мимо того, що — як виказали вибори до громадських рад, — треба на одного посла приблизно 27,000 голосів (голосувало приблизно 243,000), то мабуть буде подано аж 11 ліст. Найбільші надії робить собі партія аграрна, не дивлячись на те, що має опозицію в так зв. Автономнім земледільськім союзі", що також виступив з окремою лістою, та що всі партії якби солідарно проти неї виступають. Як хоч по части гідних противників вважають аграрники соціял-демократів, а вже зовсім не рахуються з руською хліборобською партією бо вона — мовляв — не має жадних виглядів.

Перші подали свою лісту комуністи, на котрій є на першім місці адвокат др. Ґаті, дальшу редактор Мондок. В аґрарників на першім місці на посольській лісті є селянин Щирецький, дальше др. Камінський, др. Петригала й инші, а на сенаторській недавний аграрницький прислужник Юрко Балоґ. Соціял-демократи поставили на сенаторській лісті на перше місце Яцка Остапчука, а на посольську на першім місці відомого прихильника українського народу, Чеха інж. Яроміра Нечаса, на другім селянина Ґабора, на третім Мадяра Ваша. Частина Мадярів і частина Русинів не годиться на кандидатуру Чеха на першому імсці і це — як кажуть — ослабило одноцільний виступ соціял-демократів.

Руська хліборобська партія поставила на першім місці до парляменту д-ра Михайла Бращайка, на другім Волошина, а на сенаторську лісту директора банку Костя Грабаря.

Найсмішніше, що уповаючи на голоси чеських народних соціялістів (кльофачівців) подав лісту і Ґаґатко з так зв. руською трудовою партією, що при виборах до громадських рад дістала в порівнанню до 102 мандатів хліборобської партії (як відомо, проти неї ішов урядовий натиск і терор аґрарників) аж 11 мандатів. Та це ще не все. Як зачувати й ця партія розбилася на дві і проти Ґаґатка як зайшлого кацапа виступають домородні кацапи, чнолячи знов на голоси чеських народних демократів. На чолі тої лісти має стояти лікар Ґомічков.

Всі партії зачали виборчу агітацію. Всюди одбуваються збори. Тепер не можна ще нічого про вислід виборів сказати. Можуть бути ріжні несподіванки, про які й не снилось поетам.

ДАЛЬШІ АРЕШТОВАННЯ У ЛЬВОВІ.

Дня 9. м. м. арештувала польська поліція у Львові Евгенію Сасицьку, студентку фільософії, Василя Левицького та Миколу Гнатишака, оба студенти фільософії. По докладній домовій і особистій ревізії, заведено їх до вязниці при улиці Яховича. Там приміщено їх між злочинцями. В понеділок зроблено фотоґрафічні знимки; причіплено на груди таблиці з числами та пороблено відтиски з рук. Тогосамого дня, по двократному переслуханню іпо списанню протоколу, випущено на волю Василя Левицького та Миколу Гнатишака. Панну Евгенію Сасицьку держать дальше, разом зі сестрою, котру [illegible]

ПО ТОЙ БІК ДОБРА Й ЗЛА.

КОЛИСЬ І НИНІ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Кого доля засудила на щоденне обовязкове читанне наших часописів, той не може не прийти до сумного висновку, що наші літературні звичаї дуже зіпсувались і занепали.

Рівняючи минуле з сучасним, просто за голову хапаєшся, як все змінилось, як все розперезалось і розгнуздалось за яких небудь 5—6 літ. Границя між дозволеним і недозволеним цілком заперлась, категорії добра й зла змішалися докупи, всі основи літературної етики полетіли шкеребертъ...

Мікроби гнилизни й розкладу прокрадаються в найповажніщі наші видання. Розгортаючи нове число якої-небудь часописи, раз-у-раз з острахом себе питаєш: „яка нова прикрість на тебе тут чатує?" І здебільшого виявляється, що цей острах не був безпідставним.

Так за дуже короткий час ми опинились по той бік добра й зла, та не в вищім, а в вульгарнім, поганенькім розумінні цього слова. Стару мораль ми викинули на смітник разом зі старими часами. А яка „нова мораль" прийшла їй на зміну, про це хочу нині поділитись де-якими спостереженнями.

•

Колись, і то не так давно, наша преса в кождім окремім випадку ясно знала, яке становище вона має заняти до того чи иншого явища суспільного життя. Вона подавала факт, подавала до нього коментар, і слово її раз-у-раз було виразне, тверде: „так — так, ні — ні". Добре було добрим, а лихе — лихим. І читач знав, чого йому триматись.

Беру один з найбільш яскравих фактів останнього часу: перехід отамана Тютюнника до большевиків. Нема чого критись: цей факт зробив на наше суспільство велике враження. Як же поставилась до нього наша преса?

Большевицькі й півбольшевицькі часописи, як того й треба було сподіватись, зробили на цім переході добрий интерес. Вони не лізли в кишеню за словом, дзвонили „во вся" й кричали: „нашого полку прибуло!"

Здавалосяб, що преса національна, не большевицька, мусіла з такою самою одностайністю заняти протилежне становище. Та не те вийшло.

„Діло" писало: „не похваляємо й не осуджуємо"... „Що ж ви про це думаєте, враг би вас побрав?" міг запитати читач. На це не було відповіди.

„Наш Прапор" також „не осуджував і не похваляв", але негайно почав друкувати мемуари Тютюника...

А одна американська часопись, дуже поважна, в одній кореспонденції назвала Тютюнника „отаманом-одступником", а в другій, надрукованій майже рівночасно, виправдувала його перехід і щось таке верзла про „здобутки революції" на Україні.

Отже питаю: чи істнує в нас антибольшевицький фронт чи ні?

Не відомо.

•

Колись, і то не так давно, плягіят уважався в українськім писменстві річчю недопустимою й карігідною. Хто списав чужу річ і видав її за свою, той бувши зловлений на горячім вчинку, ставав скінченою людиною. Коли не на віки, то на довший час, поки справа забудеться й поросте травою.

Тепер дозвольте навести приклад з часів нинішних.

Один молодий, але дуже спритний писменник надрукував великий роман у двох томах. Знайшлись такі самі молоді й спритні критики, які той роман похвалили йнавіть назвали його твором епохальним. Гаразд. Але на біду знайшовся один старший критик, який знає не тільки свою, але й світову літературу, й чорним на білому довів, що той „епохальний твір" простісенько списано з роману одного чужого писменника. Списано грубо, по партацьки, так що аж пальці знати. Докази були такі солідні й переконуючі, що не лишалось найменшого сумніву, що маємо тут до діла з формальним плягіятом.

Щож сталося з тим молодим і спритним писменником? Думаєте, його викинули з українського писменства, позбавили вогню й води?

Нічого подібного! Той самий орган, що видрукував статтю старшого критика, дав плягіяторови змогу злаяти свого ворога на тих самих шпальтах останніми словами. А потім плягіятор, як ні в чім не бувало став далі заповняти шпальти мало не всіх українських видань старого й нового світу своїми коштовними творами.

Отже питаю: чи є нині плягіят недопустимим і карігідним вчинком?

Не відомо.

•

Так саме, як плягіят, колись у нашім писменстві вважалось недопустимим і карігідним семидільництво.

У народі семидільником зовуть того, хто хоче всюди поспіти, хто робить за одним разом сім діл. Ще про токого кажуть: „з одною с...ю на сім ярмарків". У писменстві семидільником є той хто умудряється рівночасно співробітничати в богатьох виданнях, і то ріжного напрямку.

Отож колись таке семидільництво вважалось у нас річчю недопустимою й карігідною. Чому? — це трудно пояснити, як трудно пояснити, чому не вільно красти. Люде з розвиненим моральним і громадським почуттям це приймають, як щось самозрозуміле.

У статті „Бульбочки на воді" я вже напятнував один прояв такого семидільництва. Тепер розгортаю грудневу книжку „Нової України" — й на своє превелике здивовання знаходжу й там того семидільника. Надходять нові числа берлінського „Літопису"— семидільник знов і тутечки. Що за мара! Виходить, що нема майже ні одного українського видання, де ви б не наткнулись на це імя. „Хліборобська Україна", „Діло", „Золоті Ворота", „Нова Громада", „Літопис", „Нова Україна" — що завеликий розмах у цього чоловіка! І майте на увазі, що серед цих видань є діаметрально-протилежні, цілком непримиримі. А редакторів Бог покарав сліпотою...

Отже питаю: чи є нині семидільництво недопустимим і карігідним вчинком?

Не відомо.

Прага, 23. лютого.

Радянин.

СПРАВЛЕННЄ ПОХИБКИ

У відозві Обєднання, яка була поміщена на 1. стороні Свободи (з 12. с. м.), через помилку переставлено при кінці кілька рядків.

Сі рядки мають звучати:

Українські жінки, памятайте на се!

До оборони за смерть і зневагу української жінки, стане з Вами весь український загал. Се так природне і зрозуміле, що ми навіть не вважаємо за відповідне накликувати його до того.

Стануть всі українські орґанізації; стане кожда свідома одиниця.

Бо обороняючи українську жінку, — боронимо свою рідну маму, жінку, сестру і дитину; боронимо минувшість і теперішність, а в першій мірі будучність свого народу.

ДОПИСІ

ВЕСТЕРЛІ, Р. АЙ.

Поклик до збірки на читальню.

На руки підписаного наспіла така відозва: Виділ читальні „Просвіти" села Верняки, збаразького повіту, звертається з просьбою до своїх односільчан, які перебувають в Америці, щоби були ласкаві зібрати між собою жертви на читальню в своїм ріднім селі. Ті збірки просимо посилати на адресу д. Андрія Мниха в Вестерлі, Р. Ай.

ЗА ВИДІЛ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ" В ВЕРНЯКАХ:

Гриць Керничний, голова; **Андрій Зарічнинський**, заступник; **Луць Валіґура**, секретар.

Від себе я жертвую $5.00 і сподіюся, що кождий Верняччанин причиниться своєю лептою до того, щоби помогти своїм односільчанам збудувати читальняний дім, у якому примістяться усі наші народні інституції. Моя адреса є: Andrew Menich, Box 131, Westerly, R. I.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, ПА.

„Робітничий конгрес".

Всунули мені колись тут при церкві відозву. Напхали мені його в руки, як цигани напихають селянинови здихаючу кобилу. „Не напихайте, кажу, я й самий її возьму, щоби прочитати, що воно таке. Прочитати, се ще не значить зробити, що мені кажете". Хотіли на таке слово відобрати, але я не дав.

Читаю. Справді на зверх гарна й заманлива справа. Скликується небувалу в Америці річ. Робітничий конгрес. Відразу видно, що скликали не прості собі люди, але добрі махери які знають, як ловити несвідомих на гарні слова, як заманювати людий на оборону робітничих та селянських інтересів. Видно, що жидівська голова над тим працювала.

Читаю далі. Крепко писано Лається сильними словами, на всіх і на вся. Мовляв досі в Америці українських робітників лишень рабовано, дурено, обманювано. Аж тепер скликується робітничий конгрес і сей виведе українського робітника в Америці на чисту воду та поведеться йому до землі обітованої. Гм, якісь нові пророки, Мойсеї, Ісаї, Захарії й Самсони..

Називається всіх, що були на українських конгресах дураками, що дали дурити себе та натягати. Я грішний, признаюся, не був ні на одному конгресі (бо з нашого відділу вибрано другого), але я не скажу, як се пишеться в відозві, що се не були робітничі конгреси, бо я знаю, що нашого делегата на конгрес вибрали такі робітники, як я, і що таких самих делегатів вибрано по всіх других відділах та товариствах, та що українські конгреси в Філядельфії були робітничі конгреси, бо всі члени сих конгресів були вибрані робітниками і робітники становили подавляючу більшість на одним і другім.

З відозви видно, що скликуючі сей робітничий конгрес уважають робітником не того, що не має свого підприємства та наймається в другого, але що робітником називається кого спеціяльного чоловіка. З відозви виходить, що робітник, який працює в чужій фабриці, не є робітником, поки він не буде мати таких поглядів, як ті, що скликають конгрес. Видно, що скликуючі вважають робітником і купця, і фабриканта, і властителя пивниці або реставрації, як лиш він має такі погляди, як мають ті, що конгрес скликують. Навіть пани-капіталісти, що визискують робітників у своїх шапах, теж є робітниками, аби лиш вони признавали думки панів, скликуючих робітничий конгрес.

Які сі погляди, се теж видно з відозви. Під робітничими поглядами криється тут комунізм, большевизм. Робітником, значить, є лишень той, хто є комунізмом, большевиком. Хто признає, що про пад на Україні мають рішати не в Москві, але на Україні, сей не є робітником, після сих панів-робітників, що скликають робітничий конгрес. Робітник, які кажуть, що Україна має бути самостійна від Москви й Польщі, які домагаються, аби нею правили українські люди, вибрані українськими робітниками й селянами, а не Москалі, Поляки, Жиди й Татари, надіслані з Москви, також не є робітниками, після думки сих панів, що себе робітниками представляють та робітничий конгрес скликають. Словом, конгрес не є робітничий, а комуністичний, большевицький.

Ціль конгресу видно виразно з відозви. Ціль його не говорити про те, як ратувати українського робітника або селянина зпід польської та московської неволі, але в тому, аби московські кайдани на українськім селянині та робітнику ще ліпше закріпити. Ще пліцку забити, аби вони не схопилися. Найголовнійшою точкою сього конгресу буде, признанне для большевицьких комісарів, що прийшли на Україну з Москви проти волі українських селян та робітників. Там буде величатися московських комісарів за їх доброту для українського селянина, котрий ту доброту кождої днини проклинає. Пани аранжери певно предложать резолюцію, домагаючуся признання советських республик Америкою, себто признання московських кайдан на українських руках і ногах. Коліб пани скликуючі сей робітничий конгрес, мали більше чести та отвертости, вони отверто назвалиби його не лишень комуністичним або большевицьким, але й комісарським, чи агентським.

Ми знаємо, що вони сього не зроблять. Вони волять назвати його робітничим, щоби замамити несвідомих робітників самою назвою конгресу. Вони ж за богато причин мають, щоби не назвати його так, як треба. Добре знають, що якби вони його назвали чесно й отверто комуністичним або большевицьким конгресом, то на нього не приїхалоб ні живої душі. Навіть ті самі пани, що сей конгрес скликають, боялибся американської поліції і на конгрес не приїхалиб. Вони знають, що на большевицький конгрес приїхалиби лишень ті панки, які вже мають в руках шифкарти до Ленінграду чи Мойшеграду джаб готовий в Москві. Вони знають, яким поважанием тішиться серед українських робітників в Америці агітатори московських комісарів, і тому вони криються під гарно звучну назву робітників та робітничого конгресу. Думають, що під шкірою робітників вони перекрадуться і перед очима американської поліції і перед українськими робітниками, щи одні ні другі побачуть овечу вовну і скажуть, що се вівця, не побачуть, хто там сидить під сею невинною шкірою.

І через се власне на сей конгрес не поїде ніяка розумна людина, бо вже самий приїзд буде доказом, що чоловік дався зловити на слово робітничий. Я поїхавби подивитися з галерії на сей конгрес, якби скликуючі назвали його отверто большевицьким. Панам, що беруться скликати американських Українців, щоби вони коштилися на те, аби ухвалити там похвали Троцькому, Раковському та Нахамкесови, ми, українські робітники, скажемо: Минули вже ті часи, пани, коли їхалося на село людий дурити. Не тратьте, куме, сили, а їдьте відразу в Москву.

Робітник, член 45 відділу У. Н. Союза.

БЕНТЛІВИЛ, ПА.

З переживань Укр. Гал. Армії на Вел. Україні з 1919—1920 р.

В часі побуту Галицької Армії на Вел. Україні в 1919—1920 р. при відділі державної жандармерії поручника Івана Дронюка, повнив я службу при армейській майстерни сотника Стефановича. Майстерня поміщалась в поїзді.

По злуці з армією царського генерала Денікіна — який будував єдину недилиму Росію, а опісля з большевиками, розвязано наш відділ Ч. У. Г. А. (Червоної Української Галицької Армії) дня 27. III, 1920 р., який поміщався в селі Гедрмовій недалеко зелізничої стації Затише, що лежить при желізничім шляху Жмеринка-Одеса. Ізза браку місця в Гедримові приміщено наш відділ в присілку Н., віддаленім від Гедримової три верстви. В околиці Затиша знаходилось більше Укр. Гал. війська, а між иншим також відділ державної жандармерії сотника Івана Козака.

Дня 5. квітня 1920 р. пополудни дійшла до нас вістка, що на стації Затише повівають синьо-жовті прапори.

Для справдження цеї вістки удався наш командант, поручник Дронюк до Затиша, звідки передав післанцем приказ, щоби всі жовніри його відділу явились сейчас з оружієм в руках на стації Затише. Задачию прибувшого відділу було розоружування большевицьких відділів, які туди будуть переїзджати. На чолі нововоскресшої Укр. Републики, в центрі большевиків стояв сот. Іван Козак, з державної жандармерії, з кількома йому помічними старшинами. Радість немала огорнула мене, коли побачив на дверці повіваючі синьо-жовті прапори ,але смуток ще більше огорнув мене, коли я пригадав собі, що ми знаходимося посеред большевиків.

Вже в перших дни повстання Затиської України були жертви в життю так галицьких як і большевицьких жовнірів. В ночі з 5-го на 6-го квітня 1920 р. розоружили Галичани два поїзди большевицького війська, яке їхало на фронт. Та нажаль недовго держалася Затиська Україна. Захиталась перед большевиками, які вже другого дня пополудни підїзджали панцерними поїздами від Одеси.

Отаман військ Затиської України, сотник Іван Козак, неповідомляючи нікого звинув своє командування і зник без сліду, полишаючи військо на поталу большевикам.

Військо, бачучи, що нестало вже їм отамана, почало й собі розбігатись, куди хто міг. В ночі з 6-го на 7-го квітня поручник Дронюк скликав нас на чорну раду, в який спосіб ратувати загрожене життя. Ураджено, щоби сейчас удатись до Перехрестова, до запасної стації, з якою мали слідуючого дня (7. квітня 1920) виїхати зелізницею до Бірзули, або розбігатися куди хто може. Я, щоби ратувати загрожене життє, відмовився дальше слухати приказів мого коменданта, а постановив собою сам командувати. Дня 7-го квітня а була це середа, свято Благовіщення, пересидів я цілий день в ярі коло Гедримової, та від часу до часу висувавсь з глубокого яру на верх, як миш з нори, щоби бачити, що дїється на Божім світі. Тут бачив я, як большевики вганялись на конях по полі, шукаючи Галичан. Вечером удався я до села Гедримово, до запасного коша (який не брав жадної участи в будуванню Затиської України), де на щастя стрінувся зі знакомим мені поручником Юрковим з села Дібринова, рогатинського повіту, який приняв мене в корчевий стан. Другого дня відійшов з запасним кошем до стації Перехресто, відки на Великдень то є 11. квітня, разом з кошем відїхав до Вапнярки. З причини затиського повстання пішла велика ненависть большевиків до Галичан; за що небудь арештували Галичан та вивозили до Одеси.

Ми задержались коло Вапнярки. Коли український „Мойсей", сотник Головінський перевів перший свою бригаду з большевицької неволі до ляцького царства, а вслід за ним перейшли ще другі дві бригади, пішла ще більша ненависть большевиків до Галичан і тим більше почали нас переслідувати. Галицькі війська, які були в заплілю большевиків, розоружено та поарештовано. Богатьом удалось втечи. При тім розоружуванню Галичан в селі Цапівка попав я з одним лікарем в руки большевицької міліції і вже думав, що потреба попрощатися зі світом. Завдячуємо лише одній жєнщині, що нас випросила з їх рук.

Коли запрошені Петлюрою Поляки зближались до Вапнярки, большевики вивезли поарештованих Галичан (яких держали в поїзді товаровім) до Одеси, де після висток від Івана Вати, посипали скорострільним вогнем по возах та оттак вигубили майже всіх.

Василь Герич.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Гр. С., Янґставн, Огайо. — Такі фотоґрафії з такими підписами появлялися по ґазетах по других містах. Однак, артиста за се винувати не можна. Підписи дає собі сама редакція, котра бере фотоґрафію від фотоґрафічного підприємства. Артист уважає себе Українцем, і в усіх заявах, які виходять від нього самого (як ось в катальогу його праць на виставці в Ню Йорку) не говориться ні словом про Росію, а згадується Україну яко його рідний край.

Секретарі конференції в Шикаго. — В Шикаґо богато відділів У. Н. С., а тільки один буцімто брав участь в „конференції". Чи думаєте, що це не важне? Се банкротуючі наймити московської тиранії пробують і надалі використувати темноту деяких „поступовців".

МІЙ КРАЙ

Крізь віконце в світ широкий
Споглядаю без упину
І душею подивляю
Нашу славну Україну.
Чи се вечір, чи се рано,
Світ залитий блеском сонця
І веселий щебет птахів
Долітае до віконця.
У поледне з комашнею
Думоньками в лісі граю,
В тиху нічку яснозору
Божу мудрість величаю.
Боже, що се за країна,
Хіба Бог сам по ній ходить,
Бо красою і достатком
Всему світу верховодить.
Тільки глянь — весною вчасно
Тане сніг... піднялись трави,
Зозцвитають пестрі цвіти
Серед свіжої мурави.
З піль цвірінькання несеться
Крізь усміхнені простори,
Вечерами понад річку
Грають жаб крикливі хори.
Соловейко на калині
Пестрі пісоньки виводить —
Боже, що се за країна,
Хіба Бог сам по ній ходить.
Коли літом у садочку
Личка ягід румяніють,
Серед жита на роздолі
Огнем маки червоніють.
Серп чубаті стебла ріже,
Буйні стебла коси крають,
Пахощами пречудними
Скошені цвітки зітхають.
Осінь в овочі богата
Жовтий лист скидае з гилі,
Павутинием вповивае
Села згорблені, похилі.
А зимою Морозенко
Скриться, сяе зіроньками,
І красить шибки віконця
Беззапашними квітками.
І надія й тиха втіха
Твому серцю верховодить —
Боже, що се за країна —
Хіба Бог сам по ній ходить.

Роман Завадович.

СТЕЖКИ

Широкий світ, много стежок,
Много шляхів на ньому,
Кождий іде як в померок,
В свою ціль невідому.

Кождий іде з гаслом надій,
Ведений долею, судьбою,
Кидаесь в вир ясних мрій,
А бореться з пітьмою.

Не кождому доля щастить,
Дійти до своєї цілі,
Судьби тягар пригнітить,
Прошиють серце стріли.

Хто йде за світлом з темноти,
Поборе перепони,
До цілі заведуть стежки,
Не впаде смерти в шпони.

Бо лиш у світлі всіх нас жде
Бажана свобода, воля,
Пітьма до смерти нас веде,
Де жде нас кат, неволя.

До світла, сонця най ведуть
Нас рідні ідеали,
Ясні стежки нас заведуть
На всесвітній верх слави.

Ґлен Лион, Па., 1. грудня, 1923.

Дм. Захарчук.

СКІЛЬКИ Є ГОРБАТИХ ЛЮДЕЙ НА СВІТІ?

Один анґлійський професор котрий ціле свое життя присвятив студіюванню горба, горбатих людей, помер недавно в Ліверпули. В рукописи оставив товсту книгу, що мае около 2 тисячі сторінок, а говориться в ній лише про питання людського горба. Той професор у цій книзі каже, що найбільше горбатих людей є в Еспанії. В одному селі Сієри Морени на кожнього тринацятого мешканця припадае один горбатий. Опісля слідуе басейн Льоари у Франції, де є розмірно найбільше горбатих. Счисливши всі числа горбатих на цілому світі, вираховано, що пересічно на тисячу людей припадае один горбатий, цебто около міліон горбатих на цілому світі. Коли взяти під увагу, що кожен горб мае около 20 цм. височини, то довжина людських горбів на світі 200 км. І це обчислив!

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

VIII. (1890—1894).

(26)

Смерть дядька. — Микола Левицький. — Карпенко-Карий і Український Театр.—Мої „Розмови про сільське хазяйство". — Листування з І. Репіним, Д. Мордовцем, О. Волошин і І. Заікін.

Весною 1890 року дядько приїхав на короткий час, попрощатись, як він казав, бо почував себе зовсім нездоровим. Раптом, в жнива, я дістав з Херсону телеґраму, що дядько дуже захворів. Коли я приїхав до нього, то виявилося, що у нього був удар (шляг), але тепер йому краще. Побачивши мене він почав мені докоряти, що я покинув господарство в саму гарячу пору, що без мене там не буде ладу; але я його заспокоїв, кажучи, що я приїхав на самий короткий час, щоб навідать його, а там без мене догляне жінка та оконом. Заспокоївшись за господарство він повів таку річ:

— Ну, та воно й добре, що ти приїхав; у мене був перший удар, за ним буде другий, а там і смерть! Я її не боюся і помираю спокійно, бо знаю тебе і твою жінку, і певний, що ви не розтринькаете того, що ми з діда-прадіда збирали. Все, що я маю перейде до тебе, бо инших наслідників (спадкоемців) у мене нема; але тут є такі речі, як золотий годинник, дорогий кожух, то ти їх забери, бо як я помру, то поприходять тут всякі приятелі, будуть жалкувати, плакати за мною і порозбирають ото все на спомин про мене; то лучче ти позабирай, що цінне і поспішайся додому, бо там без тебе, в таку пору як жнива, буде багато втрат".

Я заспокоював його, кажучи, що він ще поправиться, поїде на Кавказ і вернеться зовсім здоровий. Але він, махнувши рукою, відповів:

— Це всі так мені кажуть, думаючи мене заспокоїти, а я знаю, що коли чоловік мало не все свое життя пив аршинами (метрами) горілку і дожив до семидесяти років, то це вже забагато; їдь додому, а коли я вмру, то тобі дадуть знати і ти прийдеш та поховаеш мене тут поруч із Ванею (моїм старшим братом, що смер у Херсоні). Коли я вмру, то візьмеш метрику о моїй смерти і віддасиш всі документи адвокатові Зайчикові, а він уже знае, що робити; а ти зараз вертайся в Перешори, бо без господаря і товар плаче."

Прощаючись, я дивувався тому спокою і навіть юмору, з яким дядько говорив про свою смерть і від щирого серця пожалкував за ним, прощаючи йому всі ті неприемности й образи, які від нього перетерпів.

Не минуло й тижня, як я дістав телеґраму, що він смертельно заслаб, але приїхавши знов до Херсону, я вже його не застав, його за день до мого приїзду поховали, бо в літню спеку не можна було довше держати.

По дорозі з Херсону, в Одесі, я зайшов по справах спадщини до нотаря М. Ф. Комаря, і розговорившись, ми пізнали один одного і згадували, що я у його бував у Київі 1881 року і зустрічався на словарних засіданнях у В. Б. Антоновича. Він дорікав мені, що я, живучи пять років в чотирьох годинах їзди від Одеси, ні разу не був у нього, але я пояснив йому причини, чому я не виїздив нікуди з села і, що тепер коли термін мого догляду скінчився, то я буду часто бувати в Одесі, бо незабаром маю привезти сюди в ґімназію свою старшу дочку.

Побачивши у М. Ф. Комаря галицький журнал „Зорю", я попросив його виписати й мені і з того часу я почав діставати зі Львова в ковертах на тоненькім папері „Зорю" та дитячий „Дзвінок", правда неакуратно, а все таки довідувався, що робиться в Галичин її у нас в українських літературних колах.

За цих пять років, що я прожив у селі під доглядом поліції, я майже нічого не зробив на українському громадському полі, а впірнув у господарство, яке з кожним роком почало давати мені все більші і більші прибутки, які я, за порадою і наказом дядька, вживав на купівлю землі для округлення маетку, бо земля наша, коли я сів на господарство, була в пяти шматках, що дуже було незручно і немало заважало господарюванню. Потроху я скупив від панків всі шматочки землі, що були в середині і таким робом зеднав чотирі шматки о один і тільки дідових півтораста десятин, по той і по цей бік чавунки (желізниці), лишилися в окремому шматку, бо відділалися від инших багатьома смужками, що належали церкві та дрібним панкам, яких в Перешорах мабуть чи не більше, як селян.

За цих пять років ніхто з давніх приятелів, як я вже казав, не листувався зо мною і не заїздив до мене; лиш раз несподівано заїхав Микола Васильович Левитський, який тоді ще не називався „Артільним", але очевидно вже ідея артільного (спільного) господарювання достигала в його голові, бо, приїхавши до мене разом з Носарем, батьком знаменитого Хрустальова-Носаря Переяславського,*) та ще з одним аґрономом, призвище якого я забув, почав доводити мені, разом з своїми товаришами, вигоди артільного (спільного) господарювання взагалі і нарешті запропонував мені скласти артіль (спілку) з нас чотирьох, то-б то: з нього, з двома товаришами, та мене: вони втрьох вкладуть свої знання і працю, а я — землю і працю. Признаюсь здивувала мене така пропозиція немало і я, само собою, не пристав на неї по досить переконуючим мотивам, що я землі своеї не маю, а поки живий дядько, хазяйную на дядьковій, як управитель його. Особливо напосідався на заснуванні артілі Носар, величезний дядько, обличчям дуже подібний до М. Л. Кропивницького. М. В. Левицький ставився до нього з величезною повагою, навіть зпіетизмом і вихваляв мені його, як громадського діяча, що за свою політичну діяльність був засланий на Сібір, і оце тепер тільки повернувся. На мене Носар зробив враження нахабного, самовпевненого самоука, бо з розмов його пробивалась відсутність систематичної освіти, а видко було, що чоловік нахапався модніх революційних лозунгів та термінів, яких вживав де треба й де не треба. Після моеї відмови вступити в артіль, Носар зкинув з себе всю улесливість і ласкавість до мене і холодно, навіть з несхованим незадоволеннем попращавшись, поїхав з обома товаришами на Елисаветград. Я умовляв М. Левицького лишитись у мене на довше, бо ми не мали як роспитатись один про одного і довідатись, як кожний жив тих кілька років, що ми не бачились, але він не хотів розлучатись з товаришами і обіцяв колись по дорозі в Одесу, заїхати до мене. Через якийсь час від І. Карпенка-Карого, який заїхав до мене, повернувшись з заслання, я почув цікаву історію тої артілі (спілки), яку заснували були М. Левицький, Носар та той аґроном, що приїздив з ним до мене. Потерпівши фіяско у мене, вони найняли 400 десятин землі у сестри жінки Карпенка-Карого, яка завідувала і частиною землі брата свого, Александра Тарковського, що був тоді на засланню в Сібіру. Вона віддала їм землю в аренду, як людям ідейним, по дешевій ціні і вони оселилися в старій панській садибі, недалеко від якої Карпенко-Карий, ще до свого заслання, збудував хутір на частині, що належала його померлій жінці Надежді Карловні. І. Карпенко-Карий був тоді на засланню в Новочеркаску, а землю, 200 десятин, що належала його дітям по смерти його жінки, віддав у аренду селянам с. Кардашевої. Коли згадана артіль оселилась в Кардашевій і увійшла в ближчі стосунки з селянами, то М. Левицький як юриста (правник), став селянським адвокатом і вважав своїм обовязком щиро обороняти інтереси селян. З розмов з селянами Носар довідався, що у селян, що держуть в аренді землю у Карпенка-Карого, не стає проти контракту кількох десятин землі і таким робом вони вже кілька років платять за неістнуючих скілька десятин, що разом складае суму щось до 500 рублів. Носар обурився і підбурив Левицького проти такої „експльоатації бідного селянина" і почали вони підбивати селян, щоб ті позивали Карпенка-Карого. Левицький написав в Новочеркаск до Карпенка-Карого листа, в якому росповів справу і, як повірений селян, але, як давній приятель його додав, що для нього „інтереси народу вище всякого особистого приятельства", а через те він подасть в Окружний Суд на нього позов. Діставши такий лист К.-Карий і здивувався і обурився до крайности, але відповів, що він сам землі тої не міряв, а здав її селянам по бувшому пляну і що незабаром кінчається йому термін заслання, то він приїде, візьме землеміра і коли виявиться, що справді не стає землі, то він поверне селянам перебрані гроші, ако якось зійдеться з ними, крім того, ціна по якій він здавав селянам була на багато нижче нормальної в той час. Відповідь К.-Карого засоромила селян і вони зреклися того позву.

*) Голова Совіту Робочих Депутатів в Петербурзі 1905 року.

Коли К.-Карий повернувся з заслання на свій хутір, то старався оминути своїх тих близьких сусід, що провадили артільне господарство і були підбурили проти нього селян. Але якось раптом уночі приплентався до нього М. Левицький з плачем оповівши, що Носар набив його і проти ночі вигнав з дому. З оповідання М. Левицького виявилося, що Носар, зовсім не політичний засланець, а засланий за підлоги та розтрату громадських грошей, коли був волосним писарем; що він зробив арендний контракт на свое імя, присвоїв собі все спільне майно і став повновласним господарем, а не рівноправним членом артілі і нарешті вигнав своїх спільників. Отака то була перша артіль М. Левицького, в яку він і мене хотів втягнути, але мало чим ліпші були сільсько-господарські артілі, які закладав М. Левицький потім по селах і якими так уславився. Коли Херсонське Ґуберніяльне Земство послало відомого українського діяча, свого секретаря Е. І. Борисова, для обслідування артілей, заснованих М. Левицьким, то виявилося, що селяне дурили його, бо в дійсности ніяких артілей нема, а селяне зеднуються в артіль тільки для того, щоб дістати безпроцентову позичку від Земства, а потім, поділившись нею, господарюють собі кожен окремо, як і звикли з діда прадіда. Видруковане в „Земському Збірнику" справозданне Е. І. Борисова про артілі наробило тоді великого шелесту і полемики і Земство відмовилось на далі кредитувати артілі. З того часу М. Левицький орґанізовував вже не хліборобські артілі, які всі посчезали, як бульки на воді, а мійські, ремісничі, торговельні і взагалі всякі, як тепер кажуть, кооперативи.

В кінці 80-тих років М. Левицький заїхав до мене в Перешори і росповів цікаву і повчаючу історію про те, як він оженився з кацапкою і що з того вийшло. Після нещасливої артілі з Носарем, коли він зайняв посаду секретаря Александрійської Земської Управи, якось прийшло прохання від жінки-лікаря з Тульської ґубернії. М. Левицький любязно відповів приватним листом, що тепер в його Земстві нема посади, але коли буде, то він сповістить, бо вважае, що в Земстві повинна бути якась кількість жінок-лікарів, бо селянки соромляться з своїми специяльними хворобами звертатися до лікарів-мужчин. Через який час він дістав від тої лікарки листа з подякою і з її увагами що до лікарської помочи на селі. Кореспондентка чимсь зацікавила його так, що він знов відповів їй і на цього листа і таким робом завязалося у них листування, що далі, то все цікавіще й інтенсівніще, а далі вони поміняли́ся фотоґрафічними картками, а нарешті рішили, що вони зовсім підходять одно до одного. М. Левицький раз-у-раз, ще змолоду, не дуже то надавав значіння національному моментові, то й в такім важнім крокові, як вибір жінки, не звернув уваги на те, що то кацапка і з легким серцем поїхав у Тульську ґубернію і не довго думаючи повінчався там з нею, а коли прожив із жінкою тиждень то, як сам він скаржився мені, тоді-ж побачив, що „вскочив по саме нікуди!" Але думалось йому, що якось то воно буде. Коли вони переїхали до Елисавету, де він записався в адвокати і познайомив жінку з своїми приятелями Українцями, то вона одразу гостро поставилася до них і так зненавиділа українську мову, що протестувала, коли при ній говорили по українськомуе дійшло до того, що вона спалила йому українську бібліотеку, а раз буквально порозгонила з хати Українців, коли вони зійшлись було до нього на зібрання, які улаштовувались по черзі у кожного члена громади. Нарешті дійшло до того, що кидалася бити його прилюдно, скачучи, щоб дістати за бороду, яку він тоді носив, а тому, що була маленька на зріст, а він великий, то не мігши дістати з серцем вигукувала: „ми вас, хахлов, победілі!" Все це він сам мені росказував, а я тільки дивувався, як при таких відносинах, можна з жінкою жити, та ще й прижити з нею трое дітей! Нарешті вони таки розійшлись; вона, забравши дітей, виїхала в свою Тульщину.

(Дальше буде).

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, КНЯЖИЙ ВІК

Написав Вячеслав Будзиновський. Львів 1924. Сторін 160.

Історія історії.

„Історія України" В. Будзиновського має також свою історію. Автор не історик. В послідних трех роках появилося богато менших і більших підручників історії України, написаних фаховими историками. В Галичині українська книжка від року взагалі не має покупців. Отже Будзиновський не в надії зиску написав і видав свою історію. Навпаки. Супроти того, що тепер в книгарнях богато підручників історії України написаних фаховими историками, Б. не може не знати, що конкуренції не видержить, та що його книжки йому не виплатиться. Колиж мимо того написав і видав, то безпечно мав якусь спеціяльну ціль і мабуть тому, бо про нашу бувальщину хотів сказати щось цілком не те, що говорять всі фахові історики України.

Історичні теми Б. обговорює від р. 1900 в часописних статях і в слідуючих брошурах та книжках: Австрія, чи Польща (1903), Хмельниччина (1906), Козаки у Рудавського (1906), Козацькі часи (1906), Наші Гетьмани (1907), Мазепа (1909) і инших. З поглядами Б-ого висказуваними в сих працях і в статях друкованих в нашій часописи, сходяться засадничо погляди Ліпінського в вданій в р. 1910 книжці „З дзейоф України". Всі дотелерішні історичні розвідки Б-ого показують, що він на ріжні події і процеси в нашій минувшині справді дивиться крізь инші шкла та інтерпретує їх инакше, ніж наша історіоґрафія. В княжім віці Б. передовсім недобачує орґанічної єдности початків української державности з початками державности Московщини. Він на Україні не знає династії Руриковичів, через котру аж до утворення держави галицько-волинської, історіоґрафія взагалі не знає ніякої української держави, знаючи тільки одну „неделімую" Росію, з котрої, через партикулярим, будь тобі виросла „малоруська" вітка. В своїх статях Б. докоряв нашій історіоґрафії, що вона, ідучи за історикамирусифікаторами, засхамотувала всі наші стремління до відбудови власної держави — затаюючи дотичні факти, або представляючи їх як виключний виплив брудного станового еґоїзму, або виключно як стремлінне до горожансько-політичної, чи суспільно-економічної рівности. Б. закидав нашій історіоґрафії, що згадані ним поихбки унеможливили використанне нашої бувальщини для поглублення наших національних стремлінь, для розбудження в народних масах національної гордости, для виробленя і загартовання національних характерів. Навпаки, наша історіоґрафія причинилася до русифікації українського Подніпровя і до розбудження русофільства в галицькій Україні.

Свої погляди про нашу бувальщину, розкинені в ріжних статтях, брошурах і книжках, Б. рішився зібрати в один повний підручник Історії України. Роботу розпочав в р. 1907 і скінчив її в р. 1913. Сю книжку Б. написав по німецьки, щоби тим осягнути дві ціли: Познакомити з українською історією Німців і дати підручник історії України з власними поглядами українській інтеліґенції в Галичині.

В протоколах австрійського парляменту з 29. жовтня 1913 широко умотивований погляд Будзиновського, що „найдальше до пяти років по балканській війні вдарять на Австрію, щоби її розібрати, Росія, Румунія, Сербія, Чорногора і Італія". Будучи того переконання, Б. загадав видати по німецькі свою Історію України одночасно з вибухом війни. Б. вирахував, що війна буде, зле вирахував реченець. Війна проти Австрії вибухла не пять, але вже два роки по війні балканській. Манускрипт книжки Б-ого був у Львові під московською інвазією, автор опинився у Відні. Отже книжки не міг видати.

В р. 1919 в часописи „Нова Рада" появилися статті Б-ого „Україно, де твої Фенії?!" Тоді головний виділ Тов. Просвіта звернувся до Б-ого з предложеннєм, щоби для „Просвіти" написав популярний підручник історії України в дусі статтей „Україно, де твої Фенії?" Маючи готову працю написану для Німців і української інтеліґенції, Б. зараз взявся до роботи, скорочуючи і популяризуючи по українськи німецький оригінал. При кінци р. 1920 Б. передав виділови Просвіти манускрип. Упрошений „Просвітою" рецензент, професор історії др. Гарасимчук дав таку оцінку:

„Так з тону, як зі способу представлення слідно еведентно, що Будзиновський був вповні свідомий ваги порученої йому праці і її доцільности (Zweckmaessigkeit) і свойому завданню як найсовіснійше старався відповісти. Представляючи історичну дійсність у всім богацтві її фактів, автор станув вповні на висоті духа часу і його потреб, стараючись писати з кута політичної конечности, яка наказує робити перелом в дотеперішній народній психіці в витворюванню нового, гордого, свідомійшого та аґресивнійшого народного характера. Хоч що правда, автор не є фаховим істориком, одначе яко довголітний активний політик, обдарений обсервативним умом, завдав собі труду обчитатися в історичній літературі, передумати історичні проблеми і свої вироблені понятя подати чиатчеви в ясній, проглядній і популярній формі, придержуючись усюди залізної послідовности в переведенню повзятої політичної тенденції. У автора переважує добрий наклін трактувати минулі події у випуклій наглядности, як се роблять соціольоґи — більше історіозофічно. І автор, увзгляднюючи національну економію та психольоґію, виловлює доволі зручно розвоєві фази народної свідомости, а передовсім національних визвольних стремлінь. І так як уґрупованнє подій і фактів, як їх інтерпретація є переведені в цей бік, щоби як найгарніще відповісти інтересам нашої політики і, щоби як найгарніще у народних мас спопуляризувати нащу національно-державну думку. В результаті праця Будзиновського вповні відповідає усім вимогам, які прикладаються до історії призначених для народу і через се є пожаданим, цінним та ориґінальним набутком нашої популярної літератури".

По такій незвичайно користній рецензії фахового історика виділ „Просвіти" виплатив авторови поважний на ті тяжкі часи завдаток на гонорар, чим дав доказ, що працю рішився цілком невно друкувати. В першій хвили каса „Просвіти" була порожна, отже трук відложено. Прийшли гроші, але занедужав голова Товариства, покійний І. Кивелюк. Великий вплив в Товаристві зачали мати рішучі противники всякої пропаґнди власної державности України. І. Кивелюк помер, отже галицькі петлюристи здобули ще більший вплив в Просвіті. Нарешті усунено урядуючого за голову д-ра Горика... Видія Просвіти перестав думати про виданнє замовленої „Просвітою", прихильно зрецензованої, виділом принятої і вчасти вже оплаченої праці.

По трех роках даремного вижидання, автор подумав „сказала Феся...", позичив гроші на 7% місячно і сам видав перший том, „Княжий вік". Від того, що і коли принесе продаж першого тому, зависить, коли вийдуть дальше, очивидно о много цікавійші і актуальнійші томи.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

СЕНТРАЛІЯ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 90, повідомляє всіх членів, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, 16. марта о годині 3. пополудни в церковній гали. На той мітинґ проситься усіх членів як оден явитись бо є богато важних справ до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 1 дол. а урядник 2 дол. Таксамо будеться принимати нових членів до У. Н. без вступного, тільки з місячною вкладкою, а до братства після статута. Українці з Сентралії: вступайте до славної і рідної організації і вписуйте себе, свої жінки і діти. Будьте забезпечені на чорну годину. — М. Дудун, предс.; С. Дудун, кас.; І. Чепа, секр.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила і Методія, від. 86, повідомляє всіх членів, що мітинґ відбудеться в неділю, 16. марта, зараз по Службі Божій. Кождий член повинен прийти бо є важні справи до вирішення. — Н. Кісільовський, предс.; М. Пащук, секр.

ІРІ, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 40, повідомляє своїх членів, що тримісячний мітинґ відбудеться в неділю, 16. марта о годині 3. пополудни в гали Ф. Салайчика під ч. 908 Гес Евню. Проситься всіх членів прибути на означений час, бо суть важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — Н. Свідерський пр.; В. Гаврилів, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. ім. І. Франка, від. 269, подає до відома своїм членам, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, 16. марта о годині 2. поп. в гали т. В. Дуди. Кождий член обовязаний явитись на сім мітинґу, бо маємо важні справи до полагодження. Неявившийся член підлягає карі після статута. — В. Швець, предс.; С. Соколовський, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Бр. Йосафата, від. 217, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, 16. марта о 3. годині пополудни точно в церковній гали при Гудсон Евню. Кождий член повинен явитися на мітинґу та вирівнати місячні вкладки, бо в противнім разі тратить право до бр. і до У. Н. Союза. Таксамо подається позамісцевим членам до відома, що на минувшім мітинґу запала отся ухвала: Кождий позамісцевий член має прислати розмет і за тікет 35 на баль який відбувся 23. лютого на дохід відділової каси через се, що позамісцеві члени побирають таку саму суму, коли члени хорують. Буде приниматись без вступного нових членів до братства і до У. Н. Союза. Обезпечуйте себе і свою родину в найбільшій і найпевнійшій організації У. Н. Союзі. Не відкладайте, бо ніхто не знаю дня ні години свої смерти, слабости або каліцтва. — М. Бінашевський, предс.; К. Шевчук, секр.

БРОНКС, Н. Й. Новозорґанізоване тов. Любов, від. 298, повідомляє своїх членкинь і членів, що місячні збори заповіджені на 9. марта, не відбулись з причини представлення, а відбудуться в неділю, 16. марта о годині 4. поп. в помешканню т. Дмитра Федиша під ч. 1073 Симпсон ул. (бейсмент). Тих 4 мущин, котрі на представленню говорили мені, що хотілиб вступити до нашого товариства і У. Н. Союза повідомляю, що я їх адреси згубив таки на представленню, а коли се оголошеннє прочитають, можуть приїхати до Бронкс під згадане число на збори, або можу порозумітись листовно. На зборах буде справозданне з представлення. — В. Морозович.

ДЖАНСТАВН, ПА. Бр. св. о. Николая, від. 300, подає до відома своїм членам, що місячний мітинґ відбудеться о оден тиждень пізнійше як звичайно, то є в неділю 23. марта тому, що несподівано випав мітинґ парохіяльний, тому наш мітинґ мусить бути відложений на слідуючу неділю. Дорогі браття, що за трудність приєднати лишень одного члена до У. Н. Союза? Правда що ні. Тих всіх, що хотять всіляку кириню і непорозуміння робити в нашій орґанізації, ми побачимо і вичистимо в короткім часі. Ми ніколи не позволимо на се, щоби така організація як У. Н. Союз підупала. Отож браття, всі як оден зійдімся на цей мітинґ і покажім що ніхто инший лишень ми самі потрафимо цей відділ тримати. — М. Гладьо, предс.; П. Сцілений, секр.; В. Олексюк, кас.

РОСФОРД, О. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 235 пвоідомляє, що чвертьрічний мітинґ відбудеться о 2. годині попол. в неділю, 16. марта в церковній гали при Волнат ул. На порядку нарад буде контрольна комісія здавати звіт з чвертьрічного провадження книжок, як також буде обговорюватись инші справи відділу і орґанізації. Присутність кождого урядника і члена конечна. — О. Невойда, секр.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 243 повідомляє, що мітинґ відбудеться о 2. годині попол. в неділю, 16. марця в церковній гали під ч. 12205 Савт Парнел Евню. Обовязком кождого члена прийти і вирівнати свої залеглі довги, а контрольори мають здати обрахунок розходів і приходів за квартал. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — Т. Карплюк, предс.; С. Микитюк, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 170 повідомляє, що звичайний мітинґ відбудеться о годині 7.30 вечером в пятницю, 14. марта в гали У. Н. Дому під ч. 72 Моріс ул. На порядку нарад справа для добра товариства і буде приниматись без вступного нових членів до товариства і до У. Н. Союза. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — А. Кругляк, предс.; Г. Павлик, секр.

МЕКАДУ, ПА. Бр. Сош. св. Духа, від. 7 повідомляє, що звичайний мітинґ відбудеться о годині 2.30 попол. в неділю, 16. марта в церковній гали при Вест Блейн ул. Повідомляється членів і загал, що будеться принимати нових членів без вступного, тож приходіть самі і дайте записати свої жінки і діти. — Д. Капітула, предс.; П. Пухир, секр.

БОФАЛО, Н. Й. Бр. св. о. Николая, від. 127 повідомляє, що чвертьрічний мітинґ відбудесь в неділю, 16. марта зараз по Службі Божій в парохіяльній гали при Філмор і Онайда ул. На порядку нарад суть важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 25 цнт., а урядник 1 дол. — А. Грех, предс.; П. Володка, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. о. Николая, від. 4, повідомляє своїх членів, що місячний мітинґ відбудеться в суботу, 16. марта о годині 8. вечером в гали У. Н. Дому під ч. 72 Моріс ул. Проситься всіх членів явитись і вирівнати свої залеглости на мітинґу, бо уряд другий раз вже не буде сходитись і збирати вкладки як до сих час. Хто не заплатить вкладки на мітинґу, бо суспендований. — Й. Крайник, предс.; М. Смакула, секр.

СЕЙСМОҐРАЄ СПЕРЕД 1800 ЛІТ

Китайці знали вже давно занотовувати віддалені землотруси. — Вісім змиїв і вісім жаб. — Апарат відчув навіть дуже далекий землотрус.

Як Китайці випередили західній світ щодо ріжних відкрить і винаходів, цього доказом може бути й опис **сейсмоґрафа,** цебто приладу до занотовування землетрусів. Це здавалося би винахід найновіщої доби а як отсе побачимо на ділі дуже старий. Опис сейсмоґрафа є в хінській книжці „Історія останнього Хана". Книжка походить із III-го століття нашого числення. Винахідником цього приладу був Чанґ-Генґ. В книжці сказано про нього:

„Першого року Янґ-Чія (132-го року після Христа) збудував Чанґ-Генґ прилад до нотування напряму рухів землі. Є то начиння з литої міди, вісім (опукою) накривкою, подібне до начиння на вино (поставця) Зверха прикрасив лініями давніх букв, видами гір, черепах, птиць і диких звірят. В середині був контролюючий лівар, що міг нахилятися в восьми напрямах і пускав у рух механізм. На зовні начиння видно було вісім змиїних голов. Держали в пащах мідяні кулі а понизше кожньго змия сиділа жаба з широко отвореним ротом, щоби схопити кулю. Зубчастий і вміло придуманий механізм був у середині начиння, котрого накривка приставала щільно довкола, так що не було й щілиночки. Коли приключився де землетрус, то начиння стрясалося, механізм одного зі змиїв пускав у рух кулю і жаба схоплювала її в отворений рот. Звук випадаючої кулі був таки голосний і високий, що звертав увагу обсерватора. Раз механізм одного зі змиїв пустився в рух, але земля не задріжала. Всі вчені зі столиці насміхалися з цієї невдачі. Але вже за кілька днів наспіли вістки, що землетрус був дійсно в Люґ-ші (400 миль на захід) і тоді всі признали таємну силу приладу".